

Heli Myllymäki

KEHITYSVAMMAISTEN
ASUMISYKSIKÖN
ASUKKAIDEN LÄHEISTEN JA
ASUMISYKSIKÖN
TYÖNTEKIJÖIDEN VÄLINEN
VUOROVAIKUTUS

JA SEN VAIKUTUS KEHITYSVAMMAISEN
ELÄMÄÄN

Sosiaali- ja terveysala

2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Heli Myllymäki
Opinnäytetyön nimi	Kehitysvammaisten asumisyksikön asukkaiden läheisten ja asumisyksikön työntekijöiden välinen vuorovaikutus ja sen vaikutus kehitysvammaisen elämään
Vuosi	2012
Kieli	suomi
Sivumäärä	55 + 3 liitettä
Ohjaaja	Ann-Sophie Blomqvist

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kehitysvammaisten asumisyksikössä työskentelevien ja asumisyksikön asukkaiden läheisten välistä vuorovaikutusta ja sen vaikutusta kehitysvammaisen elämään. Työssä tutkittiin, millaiseksi tämän hetkinen yhteistyö koetaan ja mitä on toimiva vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä. Tavoitteena oli löytää vastauksia siihen vaikuttavatko läheisten ja työntekijöiden suhteet asumisyksikössä asuvan kehitysvammaisen elämään.

Tutkimusaineisto on kerätty kyselylomakkeella, ja tutkimukseen osallistui kehitysvammaisten läheisiä sekä asumisyksikön työntekijöitä.

Tutkimustuloksista selvisi että tämänhetkinen yhteistyö palvelukodissa katsotaan hyväksi. Tämä tuli ilmi sekä työntekijöiden että läheisten vastauksista. Kuitenkin pieniä kehityshaasteita onnistuneeseen vuorovaikutukseen löytyy, että kehitysvammaisen elämä koettaisiin olevan mahdollisimman itsenäistä ja laadukasta.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaalialan koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Heli Myllymäki
Title	The Interaction between the Family of the Mentally Disabled and the Employees of the Housing Unit and Its Impact on the Life of the Mentally Disabled
Year	2012
Language	Finnish
Pages	55 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Ann-Sophie Blomqvist

The aim of this bachelor's thesis was to study the interaction between the ones who work in the housing units of the mentally disabled and the families of the inhabitants. A future purpose was to find out what kind of impact this has on the life of the mentally disabled. The present cooperation, how it works and how one would define a well-working interaction between the close relatives and the employees were studied in this thesis. The aim was to find out if the relationship between the close relatives and the employees affects the life of the mentally disabled person living in the housing unit.

The research material has been collected by using a questionnaire. The study was participated by the families of the mentally disabled and employees of the housing units.

The results of the study indicate that the cooperation is good at the moment. This was confirmed by all the respondents. There were also some development needs in the interaction, which could help improve the life quality of the mentally disabled.

Keywords: Mental disability, interaction, near relatives, employees, client work

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	7
2 KEHITYSVAMMAISUUS.....	8
2.1 Kehitysvammahuollon historiaa Suomessa.....	8
2.2 Vammaisuus tänään.....	9
2.3 Lääketieteellinen määrittely.....	9
2.4 Toiminnallinen määrittely.....	11
2.5 Sosiaalinen näkökulma.....	11
3 KEHITYSVAMMAISEN ITSENÄISTYMINEN.....	12
3.1 Kehitysvammaisen itsemääräämisoikeus.....	13
3.2 Oikeus omaan asuntoon.....	15
4 VANHEMMUUS.....	17
4.1 Miten kehitysvammaisen lapsen syntymä vaikuttaa perheeseen.....	17
4.2 Lapsi muuttaa pois kotoa.....	18
5 ASIAKASTYÖ.....	19
5.1 Eettiset periaatteet.....	19
5.2 Asiakkaan oikeudet.....	20

6 VUOROVAIKUTUS.....	21
6.1 Vuorovaikutustilanteet.....	21
6.2 Työyhteisön sisäinen kulttuuri.....	22
6.3 Työntekijänä asumisyksikössä.....	23
7 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS.....	25
8 TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ JA TOTEUTTAMINEN.....	26
8.1 Tutkimusaineiston keruu.....	26
8.2 Tutkimuksen lähestymistapa.....	27
9 TUTKIMUSTULOKSET.....	28
9.1 Tämänhetkinen yhteistyö.....	29
9.2 Kohtaavatko ajatukset?.....	30
9.3 Onko toista helppo lähestyä?.....	31
9.4 Törmätäänkö ristiriitoihin?.....	32
9.5 Mitkä seikat vaikuttavat vuorovaikutukseen?.....	34
9.6 Miten toimiva vuorovaikutus vaikuttaa?.....	35
9.7 Kehitysvammaisen hyvä elämä, mitä ajatuksia se herättää?.....	38
9.8 Vapaa sana.....	40
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	42
11 POHDINTA.....	44
LÄHTEET.....	46
LIITTEET	

LIITELUETTELO

LIITE 1. Tutkimuslupa

LIITE 2. Kyselylomake palvelukodissa asuvien läheisille

LIITE 3. Kyselylomake palvelukodin työntekijöille

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on kehitysvammaisten asumisyksikössä työskentelevien ja asukkaiden läheisten välinen vuorovaikutus ja sen vaikutus kehitysvammaisen elämään. Aiheen valinta tapahtui sen vuoksi, että työskentelen kehitysvammaisten asumisyksikössä, ja tästä johtuen aihe kiinnosti minua. Tämän lisäksi valintaan vaikutti oma olettamukseni, että läheisillä on usein edelleen kiinteä suhde kehitysvammaiseen lapseensa, vaikka lapsi olisikin jo aikuinen ja asuu poissa lapsuudenkodistaan. Kehitysvammaisten asumisyksiköissä työskentelee usein monia työntekijöitä. Toivonkin, että opinnäytetyössäni löydän vastaukset siihen, miten asumisyksikön työntekijät ja kehitysvammaisten läheiset kokevat heidän välisen vuorovaikutussuhteen vaikuttavan kehitysvammaisen elämään ja ennen kaikkea, mitä on toimiva vuorovaikutussuhde näiden kahden tahon välillä?

Opinnäytetyöni alussa teoriaosassa kerron kehitysvammaisuudesta ja miten vammaisen lapsen syntymä vaikuttaa perheeseen. Kehitysvammaisen nuoren itsenäistyminen ja itsemääräämisoikeus ovat seikkoja, jotka vaikuttavat osaltaan läheisten ja kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vuorovaikutussuhteisiin, ja toisaalta asia on myös toisinpäin. Läheisten ja kehitysvammaisten kanssa työskentelevien vuorovaikutussuhteet vaikuttavat kehitysvammaisen elämään. Selvitän myös mitä on vanhemmuus ja sosiaalialan asiakastyö, jonka katson tässä työssä tarkoittavan samaa kuin työn kehitysvammaisten asumisyksikössä, sekä mitkä seikat mahdollisesti vaikuttavat siihen, miten työntekijät kohtaavat asiakkaan. Opinnäytetyöni teoriaosan tarkoituksena on antaa tietoa ja johdatella tutkimusosioon.

Tutkimuksessa pyrin saamaan selville, minkälaiseksi yhteistyö koetaan tällä hetkellä. Lisäksi pyrin saamaan selville miten yhteistyötä ja vuorovaikutusta mahdollisesti voisi kehittää, jos kehitettävää löytyy.

2 KEHITYSVAMMAISUUS

Kehitysvammalla tarkoitetaan ymmärtämis- ja käsityskyvyn alueella olevaa vammaa ja siitä johtuen uusien asioiden oppiminen, kuten myös käsitteellinen ajattelu, on vaikeaa. Kuitenkin kehitysvammainen oppii monia asioita samalla tavoin kuten muutkin. (Malm, Matero, Repo, Talvela 2004, 165.)

2.1 Kehitysvammahuollon historiaa Suomessa

Kehitysvammahuollon historia Suomessa on lyhyt, vain hieman yli sata vuotta. Suomessa kehitysvammaisten erityishuollon katsotaan usein alkaneeksi vuonna 1879. Kyseisenä vuonna Pietarsaareen perustettiin ensimmäinen kehitysvammaisille tarkoitettu koulu. (verneri.net 2012 b.)

Vammaisliikkeissä ja vammaisuuteen liittyvissä tutkimuksissa on erotettavissa kolme eri aikakauteen sidottua ajattelumallia. Aikaisemmin kehitysvammaiset ihmiset on nähty potilaina, koska heitä on katsottu vamman ja sairauden näkökulmasta. Maahamme perustettiin 1900-luvun alussa hoito-osastoja kehitysvammaisille. Näissä toimintakulttuuri oli sairaalamainen. Tosin jo ennen hoito-osastoja oli Pietarsaaressa kehitysvammaisten koulun ohessa tylsämielisten kasvatustulos, joka perustettiin vuonna jo 1891. (verneri.net 2012 b.)

Vajaamielislaki tuli voimaan 1958. Tämän seurauksena Suomi jaettiin vajaamielisiin, joihin kaikkiin tuli rakentaa oma keskuslaitos. Tänä ajanjaksona kehitysvammaisten hoito järjestettiin laitoksissa. (verneri.net 2012 b.)

1980-luvulla alkoi Suomessa normalisaation ja integraation korostaminen. Laitoshoito sai osakseen voimakasta kritiikkiä. Tässä ajanjaksossa potilaasta tuli asiakas, ja tavoitteeksi tuli yksilön oman elämänhallintataitojen vahvistaminen. (verneri.net 2012 b.)

2.2 Vammaisuus tänään

Nykyään suomalaisen vammaispolitiikan keskeiset periaatteet ovat: oikeus yhdenvertaisuuteen, oikeus osallisuuteen ja oikeus tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin.

Tällä hetkellä ajatukset ovat viriämässä myös siihen suuntaan, että kehitysvammaisten ihmisten nähdään olevan omasta elämästään päättäviä kansalaisia. Joskaan tämä ajattelu ei vielä kovin laajasti toteudu, sillä kehitysvammaisilla ei ole useinkaan mahdollisuutta valita esimerkiksi asuinpaikkaansa. (verneri.net 2011 a.)

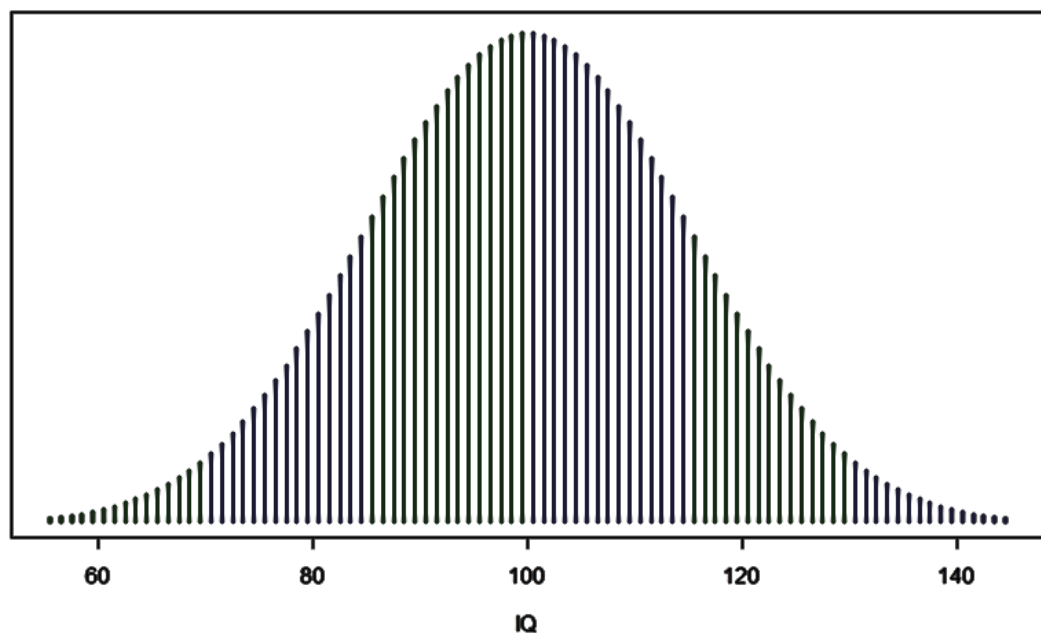
Kehitysvammalain mukaan kehitysvammaiseksi määritellään henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja. Kehitysvammaisuuden mittaamiseen käytetään usein älykkyysosamäärää, mutta on tärkeää muistaa, että älykkyys on vain osa ihmisen persoonallisuutta. Siihen, millaiseksi aikuiseksi ihminen kasvaa, vaikuttavaa elämäkokemus, kasvatusta, oppiminen ja elinympäristö. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519,§1)

2.3 Lääketieteellinen määrittely

Maailman terveysjärjestön eli WHO:n vuonna 2001, julkistama uusi luokittelu *International Classification of Functioning, Disability and health* on ollut käytössä Suomessa vuodesta 2004 lähtien. Tämän luokituksen mukaan älyllinen kehitysvammaisuus on tila, jossa henkinen kehitys on joko estynyt tai vajaa. Kehityksen puutteina mainitaan erityisesti kehitysiässä ilmaantuvat taidot, eli kielelliset, motoriset, ja kognitiiviset taidot. Älyllinen kehitysvammaisuus voi esiintyä yksinään tai minkä tahansa fyysisen tai psyykkisen tilan kanssa. (Malm 2004,165.) ICF-luokitus toimii kansainvälisenä standardina koko väestön suoriutumisen ja osallistumisen kuvaamiseen eri elämäalueilla. Luokituksessa ihmisen toiminta ja osallisuus jaetaan yhdeksään osa-alueeseen, joita ovat: oppiminen ja tiedon soveltaminen, erilaiset tehtävät ja niiden tekemisessä

vaadittavat seikat, kommunikointi, liikkuminen, itsestä huolehtiminen, kotielämä, vuorovaikutus ja ihmissuhteet, keskeiset elämäalueet, sekä yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen toiminta. Luokitusta on kritisoitu kaikkien osa-alueiden medikalisoitumisesta, mutta sen tarkoitus ei kuitenkaan ole olla sairauskeskeinen. (Lampinen 2007, 31–32.) Älyllistä kehitysvammaisuutta arvioidaan perinteisesti älykkyystesteillä, ja kehitysvammaiseksi luokitellaan henkilöt, joiden älykkyysosamäärä on pienempi kuin 70. Älykkyysosamäärä on standardoidusta älykkyystestistä saatu pistemäärä. Tämä pistemäärä kuvaa henkilön kognitiivisia kykyjä. (Kaski, Manninen, Pihko 2009, 16–17.)

Kuten kuvasta 1 huomataan, suurin osa ihmisistä sijoittuu älykkyysosamäärältään välille 85–115. Tällöin älykkyysosamäärän ollessa 50–69 merkitsee se lievää kehitysvammaisuutta, 35–49 keskitasoisia ja 20–34 vaikeaa ja tätä pienempi syvää kehitysvammaisuutta. (Wikipedia 2012.)

Kuva 1. Älykkyydeltään keskitasoisia on eniten, ÄO-testissä heikosti tai hyvin suoriutuvia vähemmän. (Wikipedia 2012)

2.4 Toiminnallinen määrittely

Amerikkalaisen kehitysvammajärjestön AAMR:n määritelmä on edellistä määritelmiä toiminnallisempi. Sen mukaan kehitysvammaisuus viittaa vallitsevan toimintakyvyn oleellisiin rajoituksiin. Kehitysvammaisuutta luonnehtii keskimääräistä merkittävästi huonompi älyllinen toimintakyky ja tämän rinnalla esiintyy rajoituksia kahdella tai useammalla itsenäisen elämän toimintojen alueella. Näitä itsenäisen elämän taitojen alueita ovat kommunikaatio, omatoimisuus, kodinhoito, yhteisössä liikkuminen, sosiaaliset taidot, itsesäätely, terveys ja turvallisuus, kirjalliset taidot, vapaa-aika ja työ. Kehitysvammaisuuden tulee ilmetä ennen kahdeksantoista vuoden ikää. Määrittelyssä ratkaisevia tekijöitä ovat ihmisen toimintakyky, edellytykset ja ympäristö. Siten siis kehitysvammaisuudessa on kyse älyllisten ja sopeutumiseen liittyvien taitojen ja ympäristön vaatimusten välisestä vuorovaikutuksesta. (Malm 2004, 16.)

2.5 Sosiaalinen näkökulma

Perinteisesti vammaisuus on Suomessa nähty siis lähinnä yksilöllisenä ja negatiivisena ominaisuutena. Vammaisuuden on katsottu olevan ei-toivottu tila, joka rajoittaa ihmisen elämää. Sosiaalisessa näkökulmassa kehitysvammaisuutta katsotaan yhteisön suhteena yksilöön, ja tähän pyritään vaikuttamaan esimerkiksi vammaispolitiikan avulla. (Ladonlahti, Naukkarinen, Vehmas 2001, 103.)

Sosiaalisessa näkökulmassa ajatellaan, että kehitysvammainen on pohjimmiltaan samanlainen kuin kaikki muutkin ihmiset, mutta saattaa olla riippuvainen muista ihmisistä. Riippuvuutta ajatellaan lisäävän sen, että yhteiskuntaa ei ole rakennettu kaikille sen jäsenille sopivaksi. Sosiaalinen näkökulma korostaa yhteiskunnan esteiden tai asenteiden vaikuttavan siihen, tuleeko ihmisen ominaisuudesta vammaisuus. (verneri.net 2011 a.) Siten siis mikään yksilöllinen ominaisuus ei itsessään vammauta tai rajoita ihmistä, vaan sen tekee yhteisö asettamallaan normaaliuden kriteereillä. Verratessa esimerkiksi länsimaita ja kehitysmaita, huomataan, että älyllisten taitojen puute vammauttaa ihmistä enemmän länsimaissa, kun taas kehitysmaissa tarvitaan enemmän fyysistä kykyä. (Ladonlahti ym. 2001, 104.)

3. KEHITYSVAMMAISEN ITSENÄISTYMINEN

Elämän ajatellaan kulkevan lapsuudesta nuoruuteen ja etenevän aikuisuuden kautta vanhuuteen (Ahponen 2008,22). Aikuisuus tarkoittaa yleensä itsenäisyyttä ja riippumattomuutta, eli siis omatoimista suoriutumista elämän vaatimuksista. Itsenäisyys tuo mukanaan päätöksentekoon ja omaan ympäristöön vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kehitysvammainen aikuinen tarvitsee tähän apua ja tukea, mutta kuitenkin on tärkeää löytää tasapaino itsenäisyyden ja välttämättömän riippuvuuden välillä. (Kaski,Manninen,Pihko 2009,222.)

Vammainen lapsi elää tavallisesti lapsuuttaan kauemmin kuin muut ikätoverinsa. Vammainen ei välttämättä pääse kokeilemaan uusia asioita samassa tahdissa kuin muut ikäisensä. Esteenä tähän saattavat olla vanhempien ylihuolehtiminen tai vamman laatu. Aikuistumisvaihe on monelle vammaiselle nuorelle vaikea senkin vuoksi, että he saattavat tuntea itsensä epävarmoiksi ja jännittävät tulevaisuutta, vaikka ovat innostuneita kokemaan uutta. Vaikeavammainen nuori ei välttämättä saavuta samanlaista itsenäisyyttä kuin vammaton kotoa muuttaja, vaan tarvitsee ulkopuolisen apua arkipäivän rutiineista selviämisessä ja itsestään huolehtimisessa. Tavoitteena aikuistumisessa on kuitenkin mahdollisimman suuri määräysvalta omasta elämästään. (Ahponen 2008, 19–21.)

Kehitysvammaisen aikuisuuden tukemisessa on tärkeää ottaa huomioon ikätason mukainen kohtelu ja elämisen malli. Harjoittelemalla päivittäisiä toimintoja, autetaan kehitysvammaista samalla mahdollisimman itsenäiseen asumiseen. (Malm,ym. 2004, 202.) Liiallinen holhoaminen ja itsenäistymispyrkimysten rajoittaminen tai väheksyntä estää kehitysvammaista ihmistä ymmärtämästä vastuuta omasta itsestään. Ilman tietoutta omasta vastuusta, ei voi oppia pitämään huolta omista fyysisistä ja psyykkisistä rajoista. (Kehitysvammaisten tukiliitto 2011.)

Vanhemmissa lapsen kasvanut oma tahto tai aikuisen kehitysvammaisen muutto pois lapsuudenkodista saattaa tuoda esiin kiintymyssuhteen ongelmat. Koska kehitysvammaisella on todennäköisesti vammastaan johtuen suurempi avun ja tuen tarve, on hänen itsenäistymisensä haastavaa hänelle itselleen, mutta myös hänen läheisilleen. On kuitenkin tärkeää muistaa, että itsenäistymisvaiheessa

myös kehitysvammaisen ihmisen on koeteltava rajojaan. (Kehitysvammaisten tukiliitto 2011.) Itsenäistymiseen kuuluu erilaiset tunteet, niin ilot kuin murheetkin. Myös kehitysvammaisen nuoren on saatava tuntea näitä tunteita. (Lampinen 2007, 152.)

3.1 Kehitysvammaisen itsemääräämisoikeus

Suomi on sitoutunut Euroopan unionin ja YK:n jäsenenä edistämään kaikille avointa yhteiskuntaa. Suomen perustuslakiin on kirjattu vammaisten henkilöiden syrjimättömyys. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Kaikille ihmisille on tärkeää voida hyväksyä itsensä sellaisena kuin on. Usein käy niin, että kehitysvammaiset ihmiset ovat toimien kohde ja silloin kehitysvammaisen ei saa itse vaikuttaa omaan elämänsä päätöksentekoon. (Kehitysvammaisten Tukiliitto 2010, 49.) Kehitysvammaisen ihmisen tulisi voida vaikuttaa oman elämänsä valintoihin mahdollisimman paljon. Uudet kokemukset, valinnat ja vastustaminen tulisi muiden kyetä hyväksymään ja sallia käyttäytymisestä aiheutuvat seuraukset, toki turvallisuus huomioiden. Kehitysvammaisten kanssa työskentelevät joutuvat jatkuvasti pohtimaan, missä rajoissa on oikeus ja velvollisuus päättää kehitysvammaisen ihmisen asioista, tai huolehtia hänen hoidostaan ja muista elämää koskevista asioista. (Kaski 2009, 282.)

Mikäli ihminen onnistuu tyydyttämään normaaliin elämään kuuluvat tarpeensa, on hänellä suuri mahdollisuus päästä tasapainoon itsensä ja ympäristönsä kanssa. Tätä ajatusta voidaan pitää myös kehitysvammaisen elämässä normalisoinnin tavoitteena. Normalisointiin pyrittäessä ei aina tiedetä mitä ovat kehitysvammaisen ihmisen subjektiiviset tarpeet tai minkälaisia vaatimuksia henkilö itse haluaisi asettaa ympäristölleen. Vielä nykyäänkin on olemassa vaara, että kehitysvammaisia pidetään yhtenä ihmisryhmänä, jonka kuvitellaan toimivan samalla tavalla. Jos normalisoinnin periaatetta aletaan soveltaa holhoavasti, on vaarana menettää yhteys vammaisten konkreettisiin jokapäiväisiin ongelmiin. Kun muistetaan kehitysvammaisen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, luodaan perusta kehitysvammaisen hyvälle elämälle. (Kaski ym. 2009, 262.)

On koti missä ja millainen tahansa, siellä voi laitostua, jos elämisen tahdin määrää joku ulkopuolinen taho tai henkilö. Jos elämisen aikatauluttavat asuinpaikan työntekijöiden työajat tai muut toimintatavat, saattaa kehitysvammaisen vaikutusmahdollisuudet omassa elämässään olla pienet. (Lampinen 2007, 192–194.)

Kehitysvammainen voi kokea itsensä eri syistä johtuen yksinäiseksi ja eristäytyneeksi. Kehitysvammaisen nuoren on vaikeaa oppia ottamaan vastuuta omista asioista ja tehdä omia päätöksiä, jos hän on oppinut siihen, että muut tekevät päätökset ja luovat rutiinit. Avustavat henkilöt, olivat he sitten vanhemmat tai työntekijät päättävät liian helposti kehitysvammaisen puolesta. (Lampinen 2007, 192–194.) Jokaisen ihmisen arjessa on mahdollista tehdä edes pieniä valintoja, kuten syökö aamulla puuroa vai muroja tai pukeeko päälle kukallisen vai ruudullisen puseron. Pienillä asioilla voi vaikuttaa jokapäiväisiin päätöksiin ja siten lisätä elämänlaatua ja hyvinvointia. (Kehitysvammaisten Tukiliitto 2010,49.)

Lampinen (2007, 67) toteaa itsenäisen elämän olevan ihmisen taitoa käyttää omia kykyjään ja toteuttaa mahdollisuuksiaan elinympäristössään muiden estämättä tai puuttumatta toimintatapoihin. Itsenäinen elämän ja omista asioista päättäminen ei siis ole välttämättä fyysistä omatoimisuutta tai riippumattomuutta.

Kaikkien ihmisten elämästä tekee arvokasta ne erilaiset asiat joita hän itse pitää tärkeänä. Se miten kehitysvammainen kokee olemisensa, riippuu siitä, millainen suhde hänellä on muihin ihmisiin, ja miten muut suhtautuvat häneen. Kehitysvammainen ei välttämättä kykene ymmärtämään kaikkia tarpeitaan tai etujaan itse, siten siis on tilanteita joissa jonkun täytyy päättää hänen puolestaan. Vaikka vammaisella on oikeus kokea epäonnistumista, joskus subjektiivisen kokemuksen edelle menee yleiset kriteerit hyvästä elämästä. (Ladonlahti 2001, 117–118.)

3.2 Oikeus omaan asuntoon

Yksi tärkeimmistä edellytyksistä itsenäiseen elämään on mahdollisuus omaan asuntoon. Kehitysvammalaki ja vammaispalvelulaki velvoittavat kunnat järjestämään asumispalveluja kehitysvammaisille. Vammaispalvelulaki velvoittaa lisäksi kunnat järjestämään palveluasumista vaikeavammaisille henkilöille. Palveluasuminen pitää sisällään sekä asunnon ja ne palvelut jotka ovat välttämättömiä päivittäisistä asioista suoriutumiselle. (Kehitysvammaisten tukiliitto 2010,14.)

Kun avun tarve on runsasta ja jatkuvaa, on palveluasuminen hyvä vaihtoehto, tosin näistä asunnoista on pulaa (Malm 2004,402). Suomen hallitus on hyväksynyt periaatepäätöksen kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi. Palveluasumista on tarjottava henkilölle, jotka tarvitsevat enemmän tukea asumiseen kuin mitä tavalliseen asuntoon voidaan järjestää. Palveluasuminen voidaan järjestää myös tehostettuna, paljon apua, hoivaa ja valvontaa tarvitseville. Tehostetun palveluasumisen yksikössä on oman huoneen lisäksi yhteisiä tiloja. Tehostetun palveluasumisen yksiköissä henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Palveluasumista ja tehostettua palveluasumista järjestävät kunnat, järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat. (sosiaali- ja terveysministeriö 2012.)

Suomessa on aikojen kuluessa siirrytty laitoksista kohti yksilöllistä asumista. Suomi on ollut mukana allekirjoittamassa YK:n ihmisoikeussopimusta ja sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut selvityksen kehitysvammaisten yksilöllisestä asumisesta. Tammikuussa 2010 valtioneuvosto julkisti ohjelman kehitysvammaisten ihmisten asumisesta ja laitoshoidon hajauttamisesta. Ohjelma korostaa yksilöllisyyttä asumisen suunnittelussa. (Kehitysvammaisten tukiliitto 2010,5.)

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä: *Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen; pitkäaikaisesta asumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja*, ehdotetaan laitospalvelusta luopumista kymmenen vuoden aikana. Selvityksessä tulee ilmi, että kehitysvammaisille tarvitaan 600 asuntoa vuosittain. Kesällä 2009 ympäristöministeriön tekemän raportin mukaan vuoden 2015

lopussa pitkäaikaispaikolla laitoksissa saisi olla enintään 500 kehitysvammaista.

Vuonna 2007 lapsuudenkodissa asui noin 13 000 kehitysvammaista. Heistä noin puolet on aikuisia, ja puolet lapsia ja nuoria (Vernerinet 2011 a).

4 VANHEMMUUS

Vanhemmuus on elämän pituinen vuorovaikutteinen rooli, jossa vanhempi kasvaa yhdessä lapsen kanssa. Lapsen ja vanhemman välillä tapahtuva vuorovaikutussuhde on tärkeä osa vanhemmuutta. Siihen liittyy rakkauden antaminen, rajojen asettaminen ja elämäntaitojen opettaminen. (Kinnunen 2006, 31.)

4.1 Miten kehitysvammaisen lapsen syntymä vaikuttaa perheeseen

Lähes tuhat perhettä Suomessa saa vuosittain kuulla, että heidän lapsensa on kehitysvammainen (Kaski 2009,276). Tieto vammasta on lähes aina lapsen vanhemmille yllätys, jolloin siihen ei ole voinut valmentautua etukäteen. Tieto siitä, että lapsi on syntynyt vammaisena, tai terveen lapsen vammautuminen lamaannuttaa koko perheen. (Malm ym. 2004,33.) Usein tieto lapsen vammaisuudesta aiheuttaa perheelle sopeutumiskriisin, jonka voimakkuus vaihtelee (Kaski ym. 2009,276). Vammaisen lapsen syntymän jälkeen koko yhteiskunta tulee perheen elämään. Perheen kuvioihin tulee mukaan terapeutit, lääkärit, muut ammattiauttajat ja päättäjät. (Helminen 2006 33–34.) Kun alkuvaiheen kriisistä on selvitty vanhempien tiedon ja tuen saannin toiveet muuttuvat. Tässä vaiheessa tärkeimmiksi muodostuu tiedon saanti eduista, palveluista ja mahdollisesta taloudellisesta tuesta. (Helminen 2006, 149). Vanhemmista voi kehittyä vuosien saatossa lapsensa vammaisuuden asiantuntijoita, ja heillä on runsaasti tietoa lapsestaan. Tietoa saattaa olla jopa enemmän kuin vammaisen kanssa työskentelevällä ammatti-ihmisellä. (Helminen 2006,151.)

Osa vanhemmista voi kokea syyllisyyden tunteita lapsen vamman vuoksi. He saattavat sen vuoksi hemmotella tai ylihuolehtia lasta. Ylihuolehtimiseen voi johtaa myös kehitysvammaista kohtaan tunnettu sääli, kun ajatellaan, että lapsi jää muuten niin paljosta vaille elämässä. Vanhempien roolit perheessä saattavat muuttua vammaisen lapsen synnyttyä. Vanhemmat eivät välttämättä kykene olemaan puolisoita toisilleen tai perheen muut lapset saattavat joutua ja kokea jääneensä laiminlyödyksi. (Kaski ym. 2009,278.)

4.2 Lapsi muuttaa pois kotoa

Kehitysvammaisen asumisessa on normalisaatioperiaatteen mukaisesti tavoitteena, että aikuisiässä voisi asua muualla kuin lapsuudenkodissa. Suomessa on kuitenkin edelleen runsaasti keski-ikäisiä kehitysvammaisia, jotka asuvat iäkkäiden vanhempiensa luona. (Malm 2004,402.)

Kun lapsi, oli hän sitten vammainen tai vammaaton, muuttaa pois lapsuudenkodista, muuttuu vanhemmuuden rooli. Erilaiset tunteet, toisaalta helpotus, mutta myös pelko ja tilanteen outous, nousevat esiin. Vanhempien kotielämä muuttuu. Puolisoiden on löydettävä toisensa, jos lapsi on ollut aiemmin heitä yhdistävä tekijä. Vanhempien tulee myös löytää uusi suhde ja suhtautumistapa aikuistuneeseen kotoa muuttaneeseen lapseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2011.)

Vammaisen lapsensa aikuisuuden lähestyessä vanhemmat miettivät, miten lapsi joka tarvitsee jatkuvaa apua, voi muuttua aikuiseksi (Lampinen 2007,153). Itsenäistyminen on suuri muutos niin kehitysvammaiselle kuin hänen läheisilleen. Muuton pois lapsuudenkodista tulisi tapahtua sopivaan aikaan. Lapsuuden kodista pois muutto vaatii aikaa ja kypsyttelyä kaikilta perheenjäseniltä. Perhe saattaa tarvita tässä elämänvaiheessa tukea, ja vanhempia tulee rohkaista antamaan kehitysvammaiselle mahdollisuus aikuistumiseen ja muuttoon pois lapsuudenkodista. (Kehitysvammaisten tukiliitto 2009, 5-8)

5 ASIAKASTYÖ

Sosiaalialankoulutuksessa on eri aikoina painotettu asiakkaan kohtaamista eri tavoin. Nykypäivänä työntekijät saattavat olla epävarmoja siitä miten toteuttaa työssään omaa asiantuntijuuttaan. Opittu malli ei enää kelpaa ja uudesta ajattelutavasta ei välttämättä ole selkeää tietoa. (Ladonlahti 2001,341.) Kehittyminen ammatillisesti on jatkuva ja muuttuva prosessi. Tämän päivän asiakaspalvelutyössä tasavertainen kohtaaminen ja asiakaslähtöisyys ovat merkittäviä asioita. (Mönkkönen 2007,14.)

Hyvä ammattitaito koostuu ainakin tiedosta, taidosta ja asenteellisista valmiuksista. Näistä tieto ja taito kasvavat opiskelun ja käytännön kokemusten mukana. Asenteelliset valmiudet näkyvät ennen kaikkea suhtautumisessa asiakkaisiin ja omaan työhön. Omaa toimintaa on kyettävä tarkastelemaan kriittisesti. On selvää, että eteen voi tulla tilanteita, joissa työntekijä kohtaa asiakkaan josta ei pidä, mutta ammatillisuuteen kuuluu jokaisen asiakkaan tasavertainen ja kunnioittava kohtelu. (Malm 2004, 415–416.)

5.1 Eettiset periaatteet

Sosiaali- ja terveysalojen työntekijöillä on yhtenäinen eettinen toimintaperusta, jossa korostetaan asiakkaan oikeuksia vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Työssä ei aina ole helppoa toimia eettisten periaatteiden mukaan. Työn edellytykset asettavat joskus esteitä niiden toteutumiselle. Moni joutuu työssään eettisiin ristiriitatilanteisiin. Asiakastyötä ohjaavat eettiset periaatteet tuleekin avata myös yhteisötasolla. Kun työyhteisössä keskustellaan eettisistä periaatteista, kehittyy siitä eettisesti pätevä toimintakulttuuri. (Mönkkönen 2007,32–33).

Sosiaalialan eettisissä periaatteissa korostuvat ennen kaikkea ihmisen yksilöllisyyden ja ihmisarvon kunnioittaminen, itsemääräämisoikeuden ja itsenäisyyden tukeminen, ihmisen tasa-arvoinen sekä kunnioittava kohtelu ja oikeudenmukaisuuden edistäminen. (Malm ym. 2004,415.)

Palveluorganisaatiossa vuorovaikutuksella on tärkeä merkitys toteutettaessa perustehtävää. Vuorovaikutuksen kautta organisaation perustehtävä muuttuu teoiksi ja toiminnaksi. Tästä syystä keskustelun merkitystä työyhteisössä ei pidä väheksyä. Keskustelu tuo mukanaan nimet ihmisten havainnoille ja kokemuksille sekä tulkinnoille. Keskustelu auttaa tunnistamaan mistä kulloinkin on kyse. (Haapamäki 2000, 53.)

5.2 Asiakkaan oikeudet

Eettisten periaatteiden lisäksi sosiaali- ja terveysalalla työskenteleviä velvoittaa laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista ja laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Molemmat näistä laeista edellyttävät, että asiakas saa hyvää palvelua, hoitoa sekä kohtelua ja että hänen ihmisarvoaan ei loukata. Nämä laissa mainitut asiakkaan oikeudet koskevat yhtälailla myös kehitysvammaisia asiakkaita. Molemmissa mainituista laeista kielletään syrjintä ja otetaan kantaa muun muassa tilanteisiin, joissa asiakkaan omaa tahtoa ei voida selvittää (Malm 2004,415.) Asiakaslaki on yleislaki, jota sovelletaan sosiaalihuoltolain rinnalla. Tämä laki pitää sisällään myös säännökset salassapidosta ja tietojen luovuttamisesta. (Kananaja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen, Seppänen 2007,55.) Asiakaslain tarkoituksena on taata asiakaslähtöinen palvelu. Siihen onkin kirjattu sosiaalihuollossa noudatettavat periaatteet ja tavoitteet. Lain tavoitteena on myös muuttaa asiantuntijakeskeistä palvelukäytäntöä kohti asiakaslähtöistä toimintatapaa. (verneri.net 2011 a)

6 VUOROVAIKUTUS

Vuorovaikutus on käsitteenä laaja, sisältäen yksilöiden, yhteisöjen organisaatioiden ja kulttuurien välistä toimintaa. Vuorovaikutus voi olla monimuotoista, se voi olla yhteistyötä, vallankäyttöä, sääntöjä tai sopimuksia. Nykyään puhutaan verkostoitumisesta, yhteistyöstä, dialogisuudesta, asiakaslähtöisyydestä tai vaikka moniammatillisuudesta. Vuorovaikutukseen liitettäviä käsitteitä on todella runsaasti. Jokainen tapahtuva vuorovaikutustilanne on kuitenkin riippuvainen kaikista osapuolista. (Mönkkönen 2007, 15.)

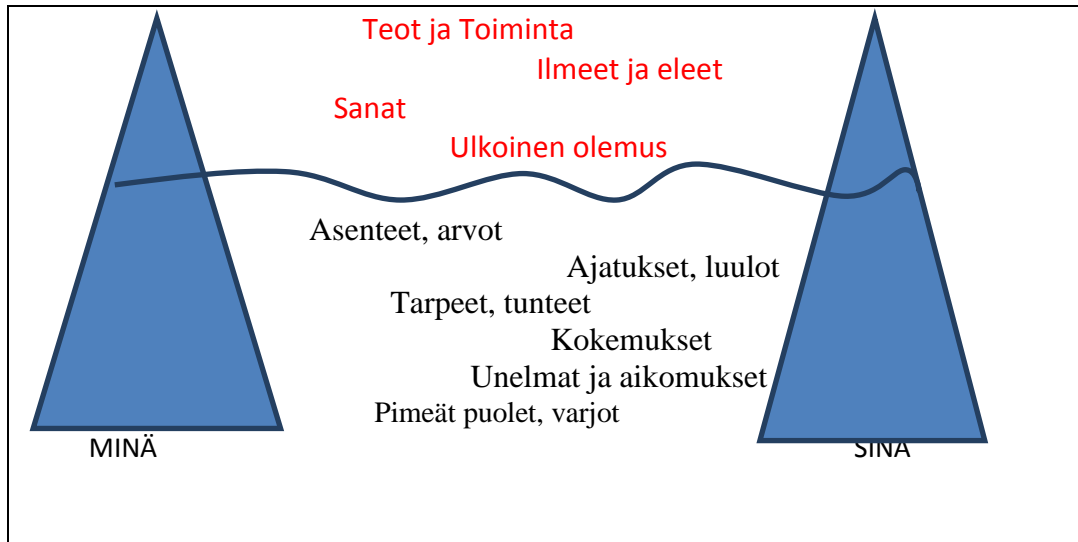
Jokainen ihminen on oma persoona. Ihmisten erilaisuus on vuorovaikutustilanteissa haaste. (Rasila & Pitkonen 2010,5.) Tämän haasteen vuoksi ihmiset eivät aina vuorovaikutustilanteissa ymmärrä toisiaan. Viestintä on persoonallista ja yksilöllistä. Tämä johtuu siitä, että ihmiset tekevät havaintoja ympäristöstään eri tavoin, sillä heidän kokemus- ja arvomaailmansa ovat erilaisia. (Haapamäki 2000, 54)

Ihmiset tuovat mukanaan vuorovaikutustilanteeseen monenlaisia asioita menneisyydestään, toiveistaan, kokemuksistaan, arvoistaan ja mieltymyksistään. Tämän vuoksi on pysähdyttävä kuuntelemaan mitä toinen todella tahtoo sanoa, mikä siis on hänen viestinsä perimmäinen sanoma. Ihmisen on kyettävä vuorovaikutustilanteessa havainnoimaan myös omaa itseään ja toimintaansa. (Haapamäki 2000, 54)

6.1 Vuorovaikutustilanteet

Vuorovaikutustilanteissa ihmiset tekevät havaintoja toisistaan näkyvän käyttäytymisen perusteella. Näitä näkyviä osia ovat teot, sanat, ilmeet, eleet sekä ulkoinen olemus. Pinnan alla on kuitenkin ajatukset, asenteet, arvot, tunteet, kokemus, unelmat ja varjot, ja nämä näkyvät toisille vain toiminnan kautta. Vuorovaikutustilanteissa näkyvä käyttäytyminen määrää kuitenkin sen minkälaisen vaikutelman muut saavat. On kuitenkin tärkeää muistaa, että aina

nämä tulkinnat eivät ole paikkansa pitäviä juuri pinnan alla olevien asioiden vuoksi. (Rasila ym. 2010, 11–12) Kuvassa 2 on havainnollistettu miten vuorovaikutustilanteeseen vaikuttavat sekä näkyvät, että pinnan alla olevat asiat.

Kuva 2 Vuorovaikutustilanteissa on olemassa näkyviä osia ja pinnan alla olevia osia. (Rasila ym. 2010,12)

6.2 Työyhteisön sisäinen kulttuuri

Vanhemmat ovat lapsensa parhaat asiantuntijat. Toisaalta taas työntekijöillä on erityisosaaminen, joten yhteistyön näiden tahojen välillä tulee olla vastavuoroista ja toisiaan täydentävää. (Kinnunen 2006, 32–33).

Työpaikalla vaadittavat ihmissuhdetaidot ovat erilaisia kuin sukulaisuussuhteet tai muut vapaa-ajansuhteet. On tarkoituksenmukaista, että kykenemme työssämme kohtaamaan erilaisia ihmisiä sekä tekemään yhteistyötä heidän kanssaan. (Rasila ym. 2010, 37.)

Työyhteisön omat sisäiset kulttuurit vaikuttavat siihen, minkälaista läheisten kanssa tehtävä yhteistyö on. Nämä työyhteisön sisäiset kulttuurit ohjaavat

työntekijöiden toimintaa vuorovaikutustilanteissa. Toisaalta vuorovaikutustilanteissa vanhemmat ja työntekijät ovat myös yksilöitä, eivätkä pelkästään oman ryhmänsä edustajia. Siten siis myös vanhemmilla on omat käsityksensä siitä mitä ja minkälaista vuorovaikutus työntekijöiden kanssa on. (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa, Rasku-Puttonen(toim) 2006,49.)

Kuten jo edellä on mainittu, saattaa sosiaalialan ideologia ja kehityssuunta olla erilainen, kuin mihin työntekijät ovat koulutuksessaan ja työssään tottuneet. Työyhteisön sisäinen kulttuuri ja siinä vallitsevat asenteet näkyvät arkipäivän työssä ja asiakkaan kohtaamisessa. Tärkeä osatekijä aktiivisen vuorovaikutuksen onnistumiselle on työntekijöiden esimieheltä saama kannustus ja rohkaisu oman osaamisen hyödyntämiseen ja toimintatapojen uudistamiseen. Esimiesten tulee omalla toiminnallaan kannustaa ja innostaa muuttamaan asenteita ja toimintaa asiakaslähtöisempään suuntaan. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen, Suokas 2011,46–47.)

6.3 Työntekijänä asumisyksikössä

Kehitysvammatyössä ongelmia aiheuttaa asiakkaan puutteellinen kyky osallistua päätöksentekoon. Jos organisaatiossa on jäykät palvelurakenteet ja syvään juurtuneet ajatukset siitä, että asiakas on palvelun kohde eikä voimavara, toimii se jarruna kehitykselle. Asiakaslähtöisessä työotteessa asiakkaan ihmisarvoa kunnioitetaan ja hänelle annetaan valinnanmahdollisuus, siinä puitteissa kun hän sen kykenee tekemään. (Virtanen ym. 2011,33.)

Jukka Kaukola (2000,45) näkemyksen mukaan on olemassa manipuloivaa auttamista, joka tarkoittaa sitä, että kehitysvammaisen kanssa työskentelevät tekevät kyllä parhaansa, mutta eivät kyseenalaista toimintaa esimerkiksi rutiineja. Tällöin kehitysvammaisen menettää oman elämänhallinnan hyvää tarkoittavien ihmisten tekojen vuoksi. Samaa voi ajatella tapahtuvan kun vanhemmat päättävät kaikesta vammaisen asioista, tosin tarkoittaen hänen parastaan.

Kehitysvammaisten kanssa toimiessa, esimerkiksi palvelusuunnitelmaa laadittaessa koolle kutsutaan eri alojen edustajia, mahdollisesti vanhemmat ja

tietysti asiakas eli kehitysvammainen. Lainsäädäntö edellyttää asiakkaan kuulemista hänen omassa asiassaan, mutta tällainen virallinen vuorovaikutustilanne saattaa olla sellainen, jossa kehitysvammainen suostuu toisten määräyksiin tai ehdotuksiin. Hän ei välttämättä uskalla tai osaa tuoda omaa kantaansa esiin, tai sitten muut eivät anna tilaa hänen näkemyksilleen. On tärkeää, että asiakkaan mielipide tulisi hänen omanaan eikä hänen roolinsa jää vain myötäilijäksi. (Mönkkönen 2007, 112–113.)

7. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää mitä ja minkälaista on kehitysvammaisten asumisyksikössä työskentelevän henkilökunnan ja asumisyksikön asukkaiden läheisten välinen vuorovaikutussuhde ja se miten osapuolet kokevat sen vaikuttavan kehitysvammaiseen. Tutkimuksella on asumisyksikölle tärkeä merkitys. Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten pohjalta on helppo lähteä tarkastelemaan ja kehittämään toimintaa. Tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella tämän hetkistä vuorovaikutusta ja siinä mahdollisesti ilmeneviä kehittämiskohtia.

Kehitysvammainen henkilö tarvitsee vielä aikuistuttuaankin muiden ihmisten apua ja tukea. Kuitenkin on tärkeää löytää tasapaino itsenäisyyden ja välttämättömän riippuvuuden välillä. (Kaski ym. 2001,247.) Työntekijöiden ja läheisten ajatukset itsenäisyydestä saattavat olla erilaiset. Tähän vaikuttavat työntekijän ammatin tuomat roolit ja lait, kun taas läheisillä asiaan saattaa liittyä enemmän tunnepuolen mielipiteet.

Työssä etsitään vastauksia kysymyksiin;

Onko vuorovaikutus tässä asumisyksikössä läheisten ja työntekijöiden välillä toimivaa?

Mitkä seikat vaikuttavat siihen, että vuorovaikutus läheisten ja asumisyksikön työntekijöiden välillä on toimivaa?

Vaikuttavatko läheisten ja työntekijöiden suhteet asumisyksikössä asuvan kehitysvammaisen elämään?

Lisäksi tutkimuksen tarkoituksena on löytää niitä kohtia, joita tulisi mahdollisesti kehittää.

8. TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ JA TOTEUTTAMINEN

Aineistona tutkimukseen on käytetty kehitysvammaisten asumisyksikössä asuvien kehitysvammaisten läheisten ja työntekijöiden vastauksia. Kyseessä on tehostetun palveluasumisen yksikkö, joka on ollut toiminnassa vuodesta 1998 lähtien. Henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Asumisyksikkö tarjoaa kodin 20 kehitysvammaiselle tai muusta syystä erityistä tukea tarvitsevalle aikuiselle. Samassa pihapiirissä järjestetään arkipäivisin päivätoimintaa. Yksikön asumispalvelut tarjoavat jokaiselle asujalle asunnon, tarvittavan avun, tuen ja ohjauksen. Tärkeänä tavoitteena toiminnalle mainitaan asukkaiden itsenäistyminen ja omatoimisuuden lisääntyminen.

Kysely suoritettiin syksyn 2011 aikana. Vaikka työssä tarkastellaan kehitysvammaisen elämään liittyviä asioita, jäi heidän haastatteleminen harkinnan jälkeen pois.

8.1 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimukseen haluttiin mukaan mahdollisimman kattava määrä perusjoukosta, joka siis tässä tutkimuksessa muodostuu asumisyksikön läheisistä ja työntekijöistä. Kyselylomake lähetettiin jokaisen asumisyksikössä asuvan kehitysvammaisen läheiselle. Asumisyksikön työntekijöiden osalta kaikilla vakituisesti ohjaajana toimivilla sekä pitkäaikaisilla sijaisilla oli mahdollisuus osallistua tutkimukseen. Täten siis jokaisella kohderyhmään kuuluvalla oli mahdollisuus osallistua tutkimukseen.

Tutkimushaastattelu toteutettiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin läheisille kotiin saatekirjeen ja vastauskuoren kera. Kyselylomakkeet lähetettiin kahdellekymmenellekahdelle läheiselle. Heistä neljätoista vastasi kyselyyn. Lisäksi yksi vastauslomake palautettiin tyhjänä.

Asumisyksikön työntekijöistä kyselyyn vastasi neljätoista henkilöä. Kysely suoritettiin vain ohjaajille, siten esimerkiksi keittiöhenkilökunta ei osallistunut kyselyyn.

8.2 Tutkimuksen lähestymistapa

Tässä tutkimuksessa käytetty lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tarkoituksena laadullisessa tutkimuksessa on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisesta tutkimuksesta voidaan todeta, että siinä pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita, ennemmin kuin todentaa jo olemassa olevaa väittämää. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2001,123–155) Kvalitatiivisen tutkimusaineiston analyysi tapahtuu kahdessa vaiheessa. Näistä ensimmäinen vaihe on pelkistämien eli havaintojen yhdistäminen ja toinen vaihe on tulosten tulkinta. (Vilka 2006, 81)

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään usein avoimia kysymyksiä. Näille kysymyksille tyypillistä on, että ne ovat helppoja laatia, mutta usein työläitä käsitellä, sillä sanallisten vastausten luokittelu on vaikeaa. Avoimiin kysymyksiin jätetään helpommin vastaamatta kuin suljettuihin kysymyksiin. Tämän vuoksi koko lomaketta ei kannata tehdä avoimilla kysymyksillä, vaan laittaa esimerkiksi lomakkeen loppuun muutama avoin kysymys. (Heikkilä 2008, 49).

Avoimien kysymysten lisäksi lomakehaastattelussa käytetään usein suljettuja eli vaihtoehtot antavia kysymyksiä. Suljettujen kysymysten käyttö helpottaa ja nopeuttaa vastaamista ja myös vastausten käsittelyä. Voidaan puhua myös sekamuotoisista kysymyksistä, joissa osa vastausvaihtoehdoista on annettu ja osa on avoimia. (Heikkilä 2008, 50–52).

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsjärvi 2001,214)

9. TUTKIMUSTULOKSET

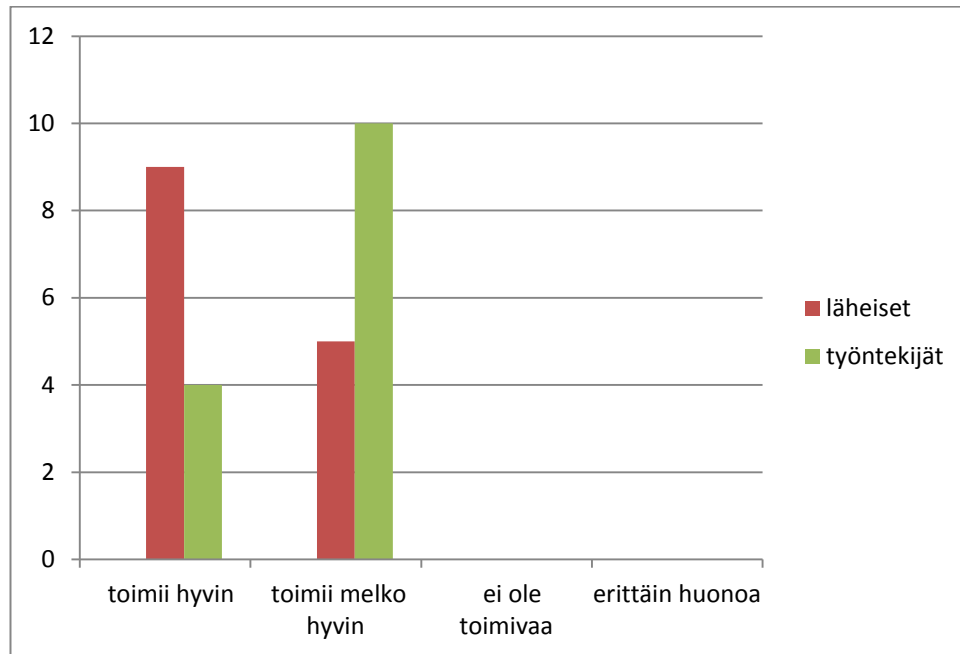
Tässä osiossa esitellään tutkimustulokset jotka on koottu läheisten ja työntekijöiden vastauksista.

Tutkimuksessa käytetyt lomakkeet olivat lähes samankaltaisia kummallakin vastaaja taholla. Muutamassa kysymyksessä vaihtoehdot olivat erilaisia, siitä syystä, että se vaihtoehto ei soveltunut kyseiselle vastaajaryhmälle.

Tutkimuksessa käytettyä lomaketta ei täyttänyt kaikki työntekijät, joille se jaettiin. Samoin osa läheisistä jätti osallistumatta haastatteluun. Suurin osa kuitenkin vastasi.

Kyselylomakkeet lähetettiin kahdellekymmenellekahdelle läheiselle. Läheisten osallistumisprosentti oli 63,6 %, lisäksi yksi vastauslomake palautettiin tyhjänä, jota tähän prosenttiin ei sisällytetty. Työntekijöiden osallistumisprosentti oli 75 %.

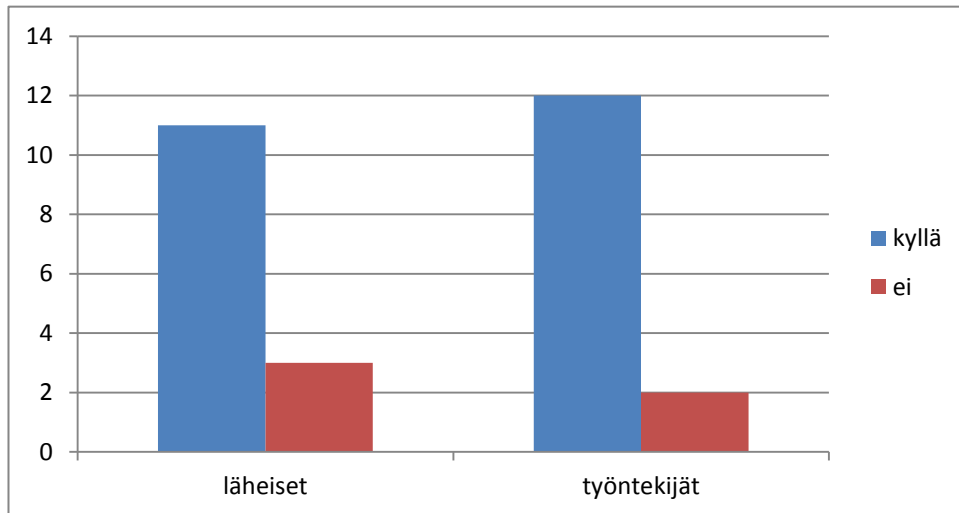
9.1 Tämänhetkinen yhteistyö

Kuvio1. Millaisena koet tämänhetkisen yhteistyön?

Kuten yllä olevasta kuviosta ilmenee, kaikissa vastauksissa tämän hetkisen yhteistyön läheisten ja työntekijöiden välillä katsottiin toimivan joko hyvin tai melko hyvin. Kukaan vastaajista ei vastannut, että yhteistyö ei ole toimivaa tai on erittäin huonoa. Läheisistä yhdeksän oli sitä mieltä, että tämän hetkinen yhteistyö toimii hyvin. Suurin osa työntekijöistä koki yhteistyön läheisten ja työntekijöiden välillä toimivan melko hyvin.

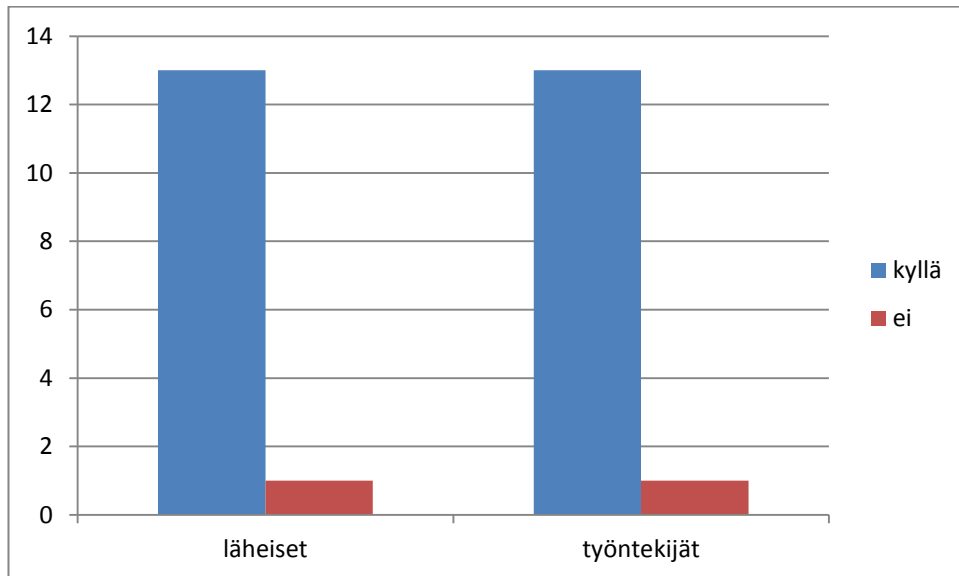
9.2 Kohtaavatko ajatukset?

Kuvio2 Onko mielestäsi läheisten ja palvelukodin työntekijöiden ajatukset kehitysvammaisen tarpeista samansuuntaiset?

Tässä kysymyksessä haluttiin tietää kokevatko työntekijät ja läheiset, että heidän ajatuksensa kehitysvammaisen tarpeista ovat samansuuntaiset. Vastaukset olivat lähes samanlaiset kummallakin vastaaja ryhmällä. Yllä olevasta kuviosta huomataan, että läheisistä yksitoista oli sitä mieltä, että ajatukset heidän ja työntekijöiden välillä ovat samansuuntaiset. Kolme läheistä oli tähän vastannut että ajatukset eivät ole samansuuntaiset. Työntekijöillä vastaavat luvut olivat samansuuntaiset ajatukset kaksitoista sekä kaksi vastaajaa vastasi että ajatukset eivät ole samansuuntaiset.

9.3 Onko toista helppo lähestyä?

Kuvio 3 Kysymys läheisille: Onko työntekijöitä helppo lähestyä kehitysvammaista koskevissa asioissa? Kysymys työntekijöille: Onko läheisiä helppo lähestyä kehitysvammaista koskevissa asioissa?

Kuten kuviosta 3 huomataan, vastasivat läheiset ja työntekijät tähän täsmälleen samalla tavoin. Molemmista ryhmistä yksi koki, että toista osapuolta ei ole helppo lähestyä. Työntekijän vastauksessa oli lisämaininta, jossa selvennettiin vastausta. Vastauksessa mainittiin läheisen persoonan vaikuttavan joskus siihen, että lähestyminen koettiin vaikeaksi.

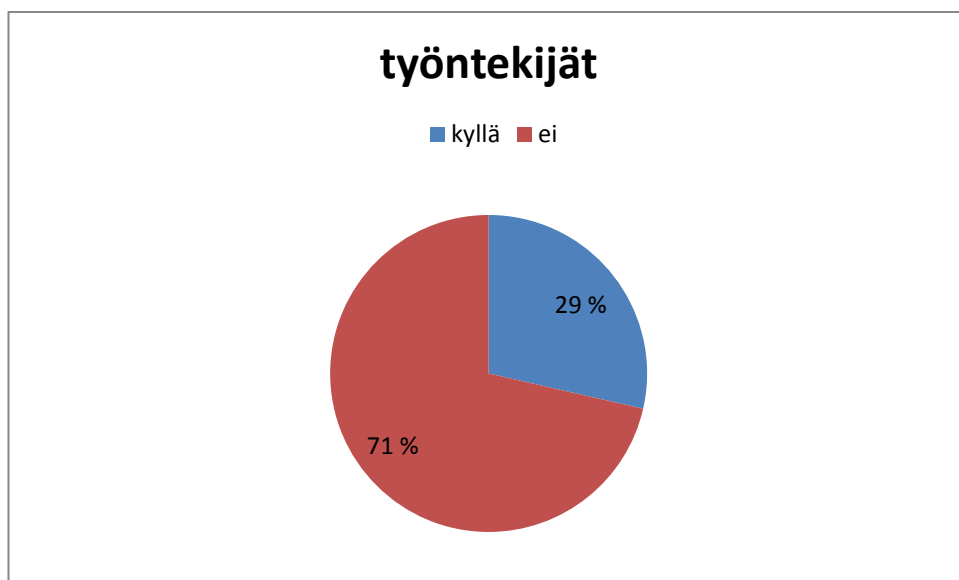
9.4 Törmätäänkö ristiriitoihin?

Tämä kysymys oli muotoiltu työntekijöille ja läheisille hieman eritavoin.

Työntekijöiltä kysyttiin, koetko kohtaavasi työssäsi usein ristiriitoja läheisten vaatimusten ja kehitysvammaisen toiveiden välillä.

Läheisiltä taas kysyttiin tunnetko kohtaavasi ristiriitoja omien toiveittesi ja palvelukodin toimintatapojen välillä.

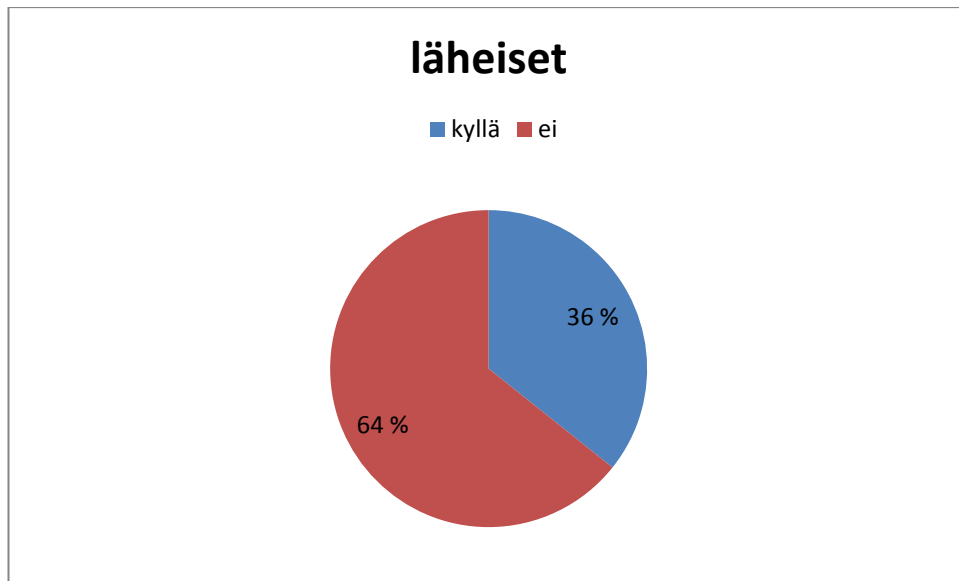
Lisäksi jos vastasi kyllä, annettiin mahdollisuus kertoa miksi.

Kuvio4 Kysymys työntekijöille. Koetko kohtaavasi työssäsi usein ristiriitoja läheisten vaatimusten ja kehitysvammaisen toiveiden välillä?

Kuvio 4 näyttää, että työntekijöistä 71 % ei koe ristiriitoja läheisten vaatimusten ja kehitysvammaisten toiveiden välillä.

Työntekijöiden kyllä vastauksia, joita siis oli 29 %, selvennettiin kehitysvammaisen toiveiden ja läheisten vaatimusten välisellä ristiriidalla ja sillä, että kehitysvammaisen oma mielipide ohitetaan.

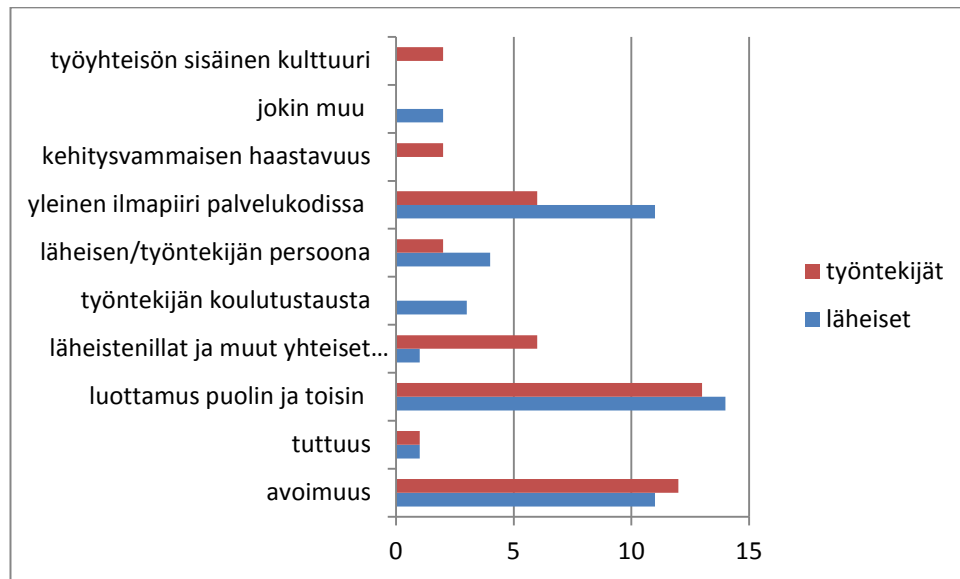

Kuvio5 Kysymys läheisille. Tunnetko kohtaavasi ristiriitoja omien toiveittesi ja palvelukodin toimintatapojen välillä?

64 % läheisistä vastasi, ettei koe ristiriitoja omien toiveidensa ja palvelukodin toimintatapojen välillä. 36 % vastasi kokevansa ristiriitoja.

Vastatessa kyllä, oli mahdollisuus selventää miksi kokee ristiriitoja omien toiveiden ja palvelukodin toimintatapojen välillä. Keskeisimmäksi asiaksi nousi liian vähäinen informaatio kehitysvammaisen asioista ja huoli siitä onko henkilökunnalla riittävästi sairaanhoidollista koulutusta. Myös asukkaiden tasa-arvoinen kohtelu koettiin huolenaiheeksi kahdessa vastauksessa.

9.5 Mitkä seikat vaikuttavat vuorovaikutukseen?

Kuvio6 Mitkä seikat vaikuttavat siihen, että vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa?

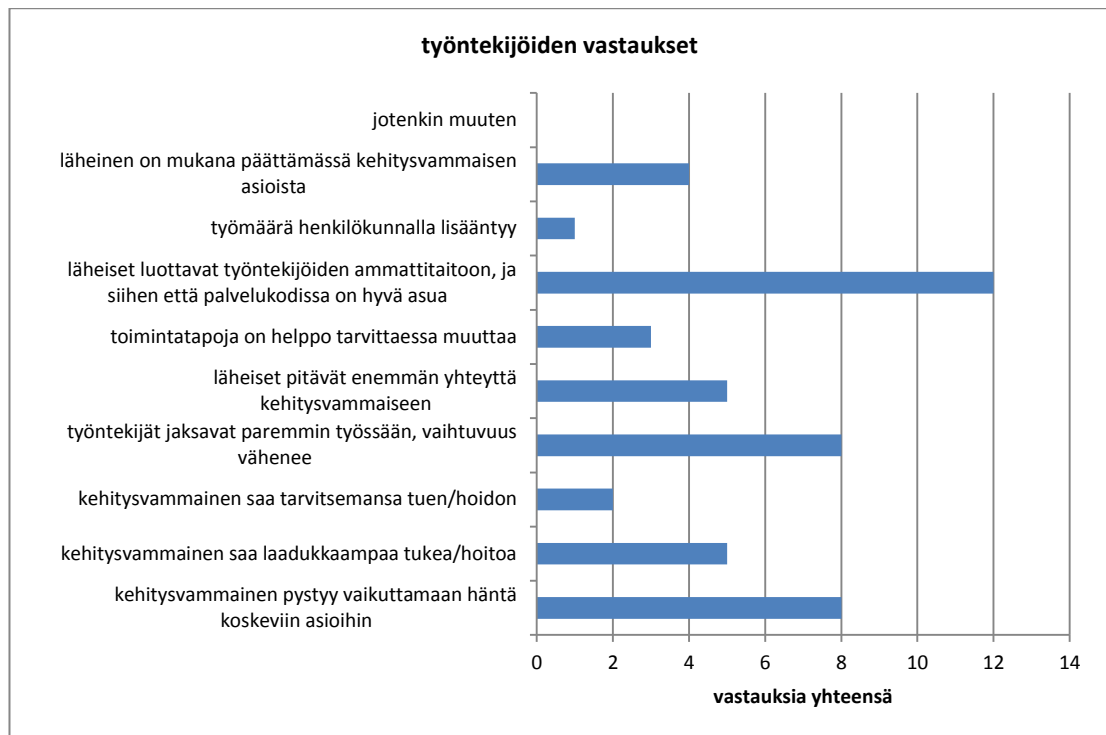
Läheisten vastauksissa toimivan vuorovaikutuksen tärkeimmiksi tekijöiksi nousee luottamus puolin ja toisin, se koetaan tärkeäksi kaikissa vastauksissa. Avoimuus koettiin myös tärkeäksi. Lisäksi läheisten vastauksissa (4kpl) työntekijän koulutustausta vaikuttaa toimivaan vuorovaikutukseen, kun taas työntekijät eivät katsoneet tämän liittyvän ollenkaan siihen että vuorovaikutus on toimivaa. Läheisten vastauksissa kaksi oli valinnut vaihtoehdon jokin muu ja selventänyt sitä otsikoilla: työntekijän ammatillinen ote työssä ja läheisten elämän tasapaino.

Työntekijöiden vastauksissa yli kymmenen henkilöä koki toimivaan vuorovaikutukseen vaikuttavan yleinen ilmapiiri palvelukodissa, luottamus puolin ja toisin sekä avoimuus. Huomattavasti useampi työntekijä (7kpl) kuin läheinen (2kpl) mainitsi läheistenillat tähän liittyen tärkeäksi.

Koska edellisissä kysymyksissä suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että yhteistyö toimii hyvin ja ajatukset ovat saman suuntaisia, voi olettaa, että tässä mainituista kohdista suurin osa on kunnossa.

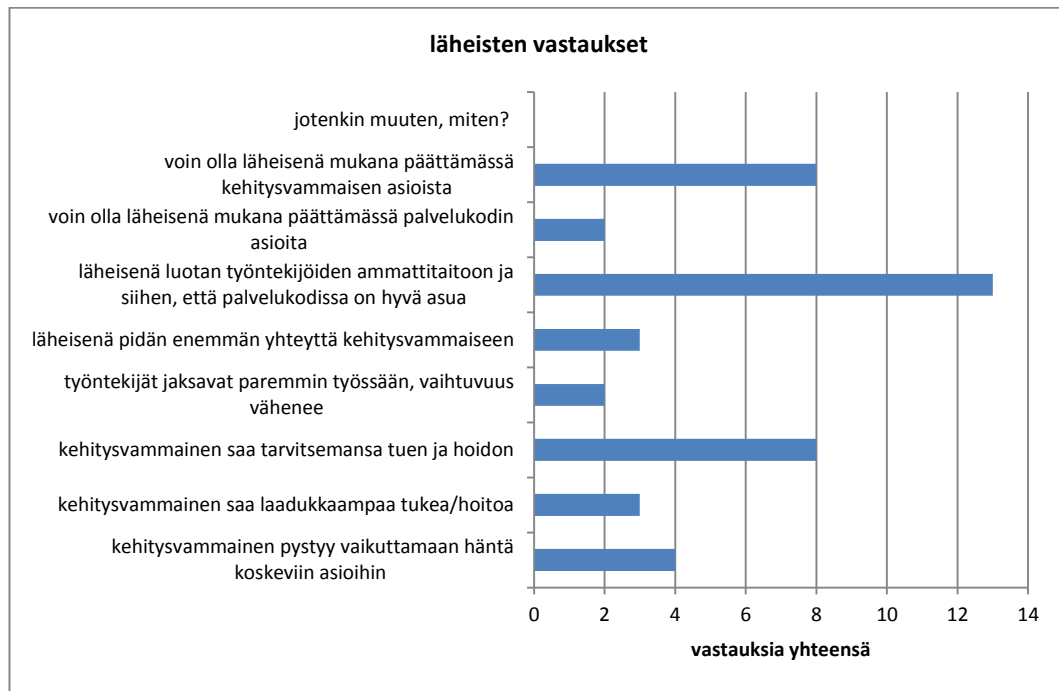
9.6 Miten toimiva vuorovaikutus vaikuttaa?

Tässä kohtaa vastausvaihtoehdot olivat hieman erilaiset työntekijöiden ja läheisten kyselylomakkeissa. Kysymys oli kuitenkin molemmille sama. Kun vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa, miten se mielestäsi vaikuttaa kehitysvammaisen elämään palvelukodissa?

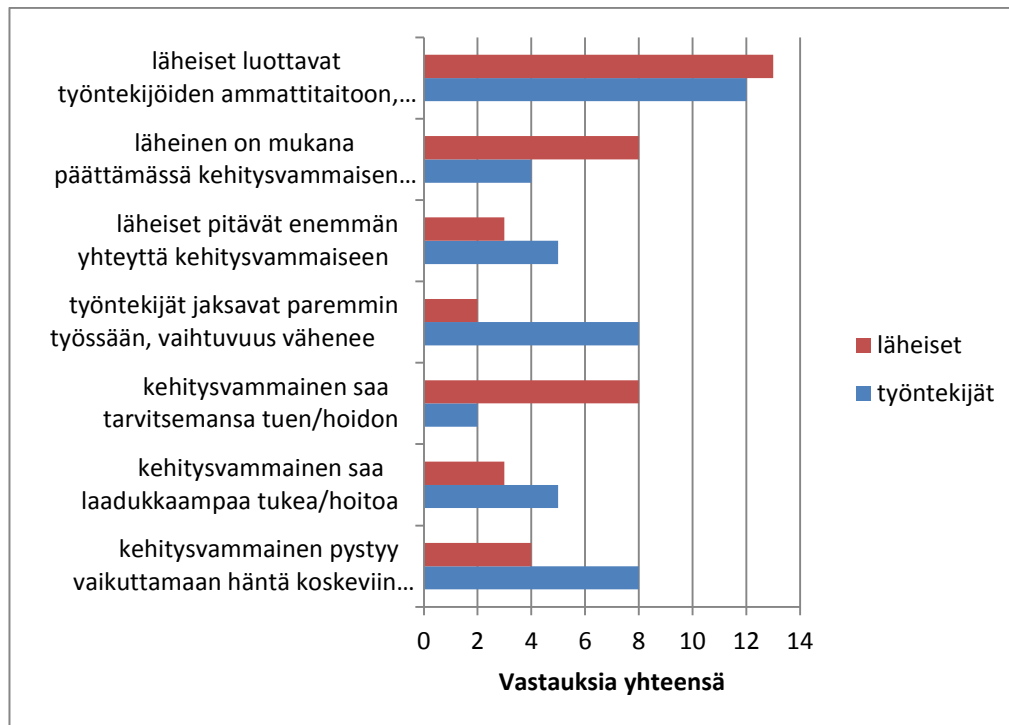
Kuvio7. Kun vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa, miten se mielestäsi vaikuttaa kehitysvammaisen elämään palvelukodissa?

Yllä olevassa kuviossa näkyy työntekijöiden vastaukset. Tässä painottui kohta läheiset luottavat työntekijän ammattitaitoon ja siihen, että palvelukodissa on hyvä asua. Tämän kohta oli valittu lähes jokaisessa vastauksessa. Kahdeksassa lomakkeessa oli valittu kohta, kehitysvammainen pystyy vaikuttamaan häntä koskeviin asioihin. Yhtä useassa vastauksessa katsottiin, että työntekijät jaksavat paremmin työssään ja siten heidän vaihtuvuus vähenee. Mielenkiintoinen huomio on, että vastausvaihtoehdoista kaikki saivat kannatusta, paitsi kohta jotenkin muuten.

Kuvio8 Kun vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa, miten se mielestäsi vaikuttaa kehitysvammaisen elämään palvelukodissa?

Yllä olevassa kuviossa 7 on läheisten vastaukset kysymykseen, kun vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa, miten se mielestäsi vaikuttaa kehitysvammaisen elämään palvelukodissa? Läheisten vastauksissa toimivan vuorovaikutuksen katsotaan vaikuttavan kehitysvammaisen elämään siten, että läheiset luottavat työntekijän ammattitaitoon ja siihen että kehitysvammaisen on hyvä asua palvelukodissa. Tämä kohta löytyi kahdestatoista vastauksesta. Tämän lisäksi katsottiin kehitysvammaisen saavan tarvitsemansa tuen ja hoidon. Toimivan vuorovaikutuksen myötä läheiset toivoivat voivansa olla mukana päättämässä kehitysvammaisen asioista. Vain kolmessa vastauksessa katsottiin toimivan vuorovaikutuksen vaikuttavan siihen, että läheisenä pitäisi enemmän yhteyttä kehitysvammaiseen.

Kuvio9 Läheisten ja työntekijöiden vastaukset siltä osin kun niitä voi vertailla.

Yllä olevasta vastausten vertailusta voi päätellä, että toimiva vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden kesken lisää luottamusta siitä, että työntekijät ovat ammattitaitoisia ja kehitysvammaisen on hyvä asua palvelukodissa. Työntekijät ajattelevat läheisiä enemmän toimivan vuorovaikutuksen johtavan siihen, että kehitysvammainen voi vaikuttaa enemmän häntä koskeviin asioihin.

9.7 Kehitysvammaisen hyvä elämä, mitä ajatuksia se herättää?

Kyselylomakkeessa avoimena kysymyksenä kysyttiin mitä ajatuksia herättää kehitysvammaisen hyvä elämä, ja mitä sen mahdollistamiseen tarvitaan.

POSITIIVISET	KEHITETTÄVÄT
<ul style="list-style-type: none"> • Saa elää onnellista elämää vammasta huolimatta • Perusasiat kunnossa (2) • Yleinen puhtaus, siisteys ja terveys (3) • Huomioimisen asiallisuus • Monipuolinen toiminta (2) • Saa päättää omista asioistaan/ ei päätetä kaikki puolesta • Elämykset • Ilmapiiri on jo hyvä (3) 	<ul style="list-style-type: none"> • Työntekijöitä useampia (3) • Kehitysvammaisen tasapuolinen huomioonotto (3) • Että elämä on elämisen arvoista • Edes yksi sairaanhoitaja (2) • Työilmapiirin kehittäminen (2) • Miten mielekästä on työ?(2) • Kuultaisiin tarpeet • Henkilökohtainen avustaja/ ystävä • Henkilökunnan jaksaminen • Henkilökunnan samansuuntaiset ajatukset • Läheisten vierailut useammin

Kuvio 10 Positiiviset ja kehitettävät asiat läheisten ja työntekijöiden vastauksista kysyttäessä mitä ajatuksia kehitysvammaisen hyvä elämä herättää ja mikä sen mahdollistaa.

”Saa elää onnellista elämää vammastaan huolimatta, kokea olevansa arvokas omana itsenään” (läheinen)

”Perusasiat kunnossa, yleinen terveys ja puhtaus ja huomioimisen asiallisuus” (läheinen)

Läheisten vastauksissa kehitysvammaisen tasapuolinen huomioonotto suhteessa muihin palvelukodissa asuviin kehitysvammaisiin, sekä se että on perusasiat kuten hygieniä ja siisteys ovat kunnossa, nousivat tärkeimmiksi ajatuksiksi hyvästä elämästä.

”Työntekijöitä useampia, että elämä olisi elämisen arvoista” (läheinen)

Hyvän elämän mahdollistamiseen toivottiin, että työntekijöitä olisi useampia, jotta toiveet ja tarpeet kuultaisiin ja niihin kyettäisiin myös vastaamaan. Kahdessa vastauksessa läheiset toivat esiin huolensa siitä onko työ tekijöille mielekästä ja minkälainen on työilmapiiri. Toisaalta useassa vastauksessa koettiin, että asiat palvelukodissa olivat jo hyvin. Kehitysvammaisen koettiin saavan erilaisia elämyksiä ja monipuolisesti toimintaa.

Työntekijöiden vastauksissa kehitysvammaisen hyvän elämän katsottiin olevan sitä, että saa päättää omista asioista, ja että kehitysvammaista kunnioitetaan, eikä hänen puolestaan tehdä kaikkea. Näiden asioiden mahdollistamisessa, kaikista tärkeimmiksi tekijöiksi nousivat henkilökunnan jaksaminen, mutta myös se, että henkilökunnalla on keskenään samansuuntaiset ajatukset asioista.

”Kehitysvammaisen hyvään elämään kuuluu itsemääräämisoikeuden toteutuminen, sekä tarvittavan avun, tuen ja ohjauksen saanti hänelle tarpeellisissa asioissa” (työntekijä)

Työntekijöiden vastauksissa nousi esiin myös läheisten ja henkilökohtaisen avustajan ja ystävien tärkeys. Kehitysvammaisen hyvän elämän mahdollistamiseen toivottiin tukea läheisiltä, että he vierailisivat muulloinkin kuin vain läheistenilloissa. Palvelukodin henkilökuntamäärän vuoksi harrastuksiin ja muuhun ulkopuoliseen toimintaan koettiin olevan liian vähän mahdollisuuksia ilman läheisten tukea tai henkilökohtaista avustajaa.

9.8 Vapaa sana

Lopuksi kyselylomakkeessa oli kohta vapaalle sanalle. Tähän oli vastannut läheisistä seitsemän. Työntekijöiden vastuksissa kolmessa oli tässä kohdassa jotain.

Läheisten vastauksissa muutamassa toivottiin, ettei kehitysvammaisen aikana haukuta toista työntekijää tai asukasta. Joissain vastuksissa toivottiin, ettei ilmapiiri olisi negatiivinen. Työkavereilla sanottiin olevan suuri merkitys ja toivottiin, että kaikki tekisivät työnsä hyvin.

”Edes yksi sairaanhoitajakoulutuksen saanut työntekijä, koska lähes kaikilla on jotain terveydellisiä ongelmia” (läheinen)

”kyllä suuri merkitys on työkavereilla, ja että kaikki tekevät työnsä hyvin ettei tarvitse paikkailla toisten tekemisiä” (läheinen)

Vastauksissa todettiin myös, että kehitysvammaisen viihtyy palvelukodissa, ja hänen on siellä turvallista olla. Työntekijöille toivotettiin jaksamista työssään.

”kiitokset henkilökunnalle, omaisemme viihtyy hyvin ja kokee paikan kotinaan” (läheinen)

”olette valinneet raskaan ammatin ja siellä on kutsumus monella mukana” (läheinen)

Työntekijöiden vastauksissa vapaa sana kohdassa esiin tuotiin toive siitä, että löytyisi keino tasapainoon kehitysvammaisen elämässä tapahtuviin asioihin. Keino jolla työntekijät ja läheiset antavat kehitysvammaiselle tilaa omaan elämään ja sen toteuttamiseen. Lisäksi mietittiin miten mahdollistaa työntekijänä että kaikki palvelukodin asukkaat voivat elää oman näköistä elämää ja työntekijät tehdä työtä omalla tyylillään, ilman liiallista suorituksen tunnetta.

”samansuuntaiset toimintaperiaatteet henkilökunnan kesken vahvistavat kehitysvammaisen tekemistä ja toimintaa” (työntekijä)

”ammattitaitoinen henkilökunta osaa asiansa” (työntekijä)

”välillä tuntuu, että aina tekee väärin, joskus täytyy tehdä niin kuin läheinen haluaa” (työntekijä)

”luottamus on tärkeää joka taholla” (työntekijä)

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselylomakkeen sai palauttaa nimettömänä, mutta saattaa olla mahdollista, että kyselyn vastauksia on kaunisteltu, ja niistä ei löydy vastaajan todellista mielipidettä. Toisaalta, koska kysely suoritettiin lomakkeella, on olemassa myös väärinymmärryksen mahdollisuus. Vaikka kysymykset testattiin aluksi kahdella henkilöllä, ja todettiin helposti ymmärrettäviksi, saattaa haastattelulomakkeen tekijä ja vastaaja tulkita ne eri tavoin. Lisäksi se, että kaikki eivät vastanneet kyselyyn, aiheuttaa vääristymää tuloksissa, koska heidän mielipiteensä eivät näy tässä.

Tehdyn kyselytutkimuksen vastausten perusteella voidaan todeta, että tämän hetkinen yhteistyö palvelukodissa katsotaan hyväksi. Tämä tuli ilmi sekä työntekijöiden, että läheisten vastauksista. Kuitenkin pieniä kehityshaasteita onnistuneeseen vuorovaikutukseen löytyy, jotta kehitysvammaisen elämän koettaisiin olevan mahdollisimman omanlaista.

Kuten teoriaosassa on todettu, vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavat monet seikat. Avoimuus ja tiedonkulku puolin ja toisin, sekä yhteiset läheistenillat koettiin tärkeiksi. Luottamusta lisää tieto siitä, että työntekijät ovat ammattitaitoisia ja motivoituneita työhönsä.

Kehitysvammaisen hyvän elämän katsottiin koostuvan siitä että voi itse vaikuttaa elämänsä valintoihin sekä saa tarvitsemansa tuen ja hoidon.

Työntekijät kokevat välillä työssään ristiriitoja läheisten esittämien vaatimusten ja kehitysvammaisen toiveiden välillä, nämäkin liittyvät lähinnä siihen voiko kehitysvammainen päättää asioistaan. Työssä koettiin pelkoa siitä mitä läheinen sanoo, jos toimii eri tavalla kuin luulee läheisen toivovan.

Läheisten vastauksissa työntekijän ammattitaito koettiin tärkeäksi, kuitenkin työntekijöillä oli murheena läheisten odotukset siitä miten kehitysvammaista ohjataan. Koska työntekijää ohjaavat sosiaalialan eettiset arvot ja lait, on selvää

että vuorovaikutus läheisten kanssa ei voi olla liian kaverillista. Sitä ei tähän tutkimukseen vastanneista kukaan olettanut vuorovaikutuksen olevankaan.

Läheisten, jotka usein ovat kehitysvammaisen vanhemmat, ajatukset kehitysvammaisen hyvästä elämästä ovat hyvin samansuuntaiset kuin työntekijöillä. Kuten vastauksissa todettiin, avoimuudella lisätään sitä, että luotetaan toiseen ja siihen, että kaikki toimivat parhaalla mahdollisella tavalla.

11 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut ajoittain todella haastavaa. Välillä kiinnostus lopahti täysin. Tähän kiinnostuksen lopahtamiseen vaikutti osaltaan se, että vaihdoin työpaikkaa tätä opinnäytetyötä tehdessäni. Nyt lopussa on tunne, että tämä oli kiinnostavaa ja mielekästä. Tiedon halu on lisääntynyt loppua kohden, kun asiat ovat selkeytyneet. Tässä aivan loppu metreillä kirjoittaessani huomaan, että ilmassa on luopumisen tuskaa. Edelleen on tunne että jotain voisi kirjoittaa.

Teoriaosan tekeminen oli haastavaa, sillä sen kasaaminen loogiseksi ja muutenkin järkeväksi kokonaisuudeksi ei ollut helppoa. Teoriaosan olisi ollut mahdollisuus levetä miten laajaksi tahansa, mutta mielestäni kykenin pysymään siinä suunnitelmassa jonka koin järkevimmäksi. Nyt koen teorian tukevan tutkimusosiota ja luulen löytäneeni työhön sen kaikkein oleellisimman teorian.

Kyselylomakkeen olisi voinut tehdä paremmaksi, sen huomasin tuloksia tarkastellessani. Lomakkeen vastauksista osa jää hieman epäselviksi. Tällä tarkoitan sitä, että kun kysyin mitkä seikat vaikuttavat toimivaan vuorovaikutukseen, vastauksista ei tiedä ovatko ne toimivia jo nyt. Se jää pelkästään arvailujen varaan. Toisaalta suurin osa vastaajista katsoi yhteistyön toimivan hyvin, että sitä taustaa vasten voisi olettaa asioiden olevan enimmäkseen kunnossa.

Tässä tutkimuksessa minua mietityttävät niiden läheisten vastaukset, jotka eivät kyselyyn osallistuneet. Minkä vuoksi he päättivät jättää vastaamatta? Kokevatko he asioiden olevan riittävän hyvin? Vai kokevatko he, että kyselyyn on turha vastata, etteivät ne kuitenkaan vaikuta mihinkään? Olisivatko tulokset olleet erilaisia, jos kaikki olisivat vastanneet?

Opinnäytetyötä tehdessäni pohdin paljon vanhemmuutta, varsinkin kehitysvammamaisen äitinä tai isänä oloa. Itsekin äitinä toivon aina lapsilleni parasta ja oikeudenmukaista kohtelua, mutta luotan siihen, että lapseni osaa kertoa jos kokee epäoikeudenmukaisuutta. Kehitysvammainen lapsi sitä ei välttämättä osaa kertoa. Tämän vuoksi läheiset saattavat kokea velvollisuudekseen osallistua mahdollisimman paljon vielä aikuisenkin lapsensa elämään.

Vuorovaikutustilanteissa ei aina ole helppoa ajatella toista osapuolta ja sitä mikä ohjaa käyttäytymistä. Luultavasti tämä seikka aiheuttaa ristiriitoja läheisten ja työntekijöiden välille. Satuin tässä itse tilanteeseen, jossa olin vanhusten parissa työskentelevien kanssa samassa pöydässä pohtimassa ryhmätehtävää. Vaikka voisi olettaa että työmme ei hirveästi eroa toisistaan, istuin minä lähes ymmärtämättömänä ryhmässä. Niin eri kieltä he puhuivat ammattikielenään. Ja toisaalta niin erilailla he ajattelivat asioista. Kuitenkaan minä en sanonut heille, etten ymmärrä mitä puhutte, tai että olen erimieltä. Ei mahdottoman onnistunut vuorovaikutustilanne.

Tämän tutkimuksen kysely olisi ollut mielenkiintoista tehdä kahden tai useamman eri palveluntuottajan asumisyksikön välillä. Silloin olisi voinut vertailla miten paljon erilaisten työyhteisöjen toimintakulttuuri vaikuttaa vuorovaikutukseen, vai vaikuttaako ollenkaan.

Samantyyllisen kyselyn voisi suorittaa asumisyksikössä asuville kehitysvammaisille, se lisäisi näkökulmaa asiaan.

Lopuksi haluan esittää toiveen. Toiveen siitä, että me työntekijät ja läheiset voisimme seisoa samalla puolella, vaikka ristiriitoja tulee varmasti välillä, mutta niistä selvittää. Päämääränä kuitenkin kaikilla on kehitysvammaisen oman näköinen elämä, johon hän voi itse vaikuttaa. Elämän ei aina tarvitse olla täydellistä ollakseen ihanaa!

LÄHTEET

- Ahponen, H. 2008. Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen. Yksilöllinen ja erilainen elämänkulku Vammalan kirjapaino
- Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I. & Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Tampere.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Edita. 7.painos
- Helminen, J. 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. PS-kustannus. Helsinki
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15-16. uud. painos. Helsinki. Tammi.
- Ladolahti, T., Naukkarinen, A. & Vehmas, S. 2001. Poikkeava vai erityinen? Erityispedagogiikan monet ulottuvuudet. 3.painos. Juva. Atena.
- L1977/519,§1 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta
- Lampinen, R. 2007. Omat polut! Vammaisesta lapsesta täysvaltaiseksi aikuiseksi. Edita. Helsinki.
- Malm, M., Matero, M., Repo, M., Talvela, E. 2004. Esteistä mahdollisuuksiin, Vammaistyön perusteet. Porvoo. WS Bookwell.
- Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. 1.painos. Helsinki. Edita.
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P., Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino oy.
- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A., Rasku-Puttonen, H. Toim. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vastapaino.
- Kaski, M., Manninen, A., Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. 4.uudistettu painos. WSOY.
- Kaukola, J. 2000.Kohti täyttä elämää. Tampere. Tammer-paino.
- Kehitysvammaisten tukiliitto <http://oldkvtl.files.fi/sivu/turvataito> viitattu 1.10 2011
- Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, 2010 Oma kotia kohti. Painohäme oy
- Kinnunen, T. 2006 Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Juvenes print oy

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2011.

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/vanhemmuuden_kaari/

Rasila, M., Pitkonen, M. 2010. Erilaisuuden riesa ja rikkaus. Helsinki. YRITYS kirjat.

Sosiaali- ja terveysministeriö selvityksiä Kehitysvammaisten yksilöllinen asuminen; pitkäaikaisesta asumisesta kohti yksilöllisempiä asumisratkaisuja. Viitattu 2.10 2011. <http://pre20090115.stm.fi/vk1202213422750/passthru.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2012. Vammaispalvelun käsikirja, Asuminen.

Vernerinet. b Viitattu 2.10 2011. <http://verneri.net/yleis/sosiaaliturma/keskeistalainsaadantoa/asiakaslaki.html>

Vernerinet. a Viitattu 5.11 2011.

<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/vammaispolitiikka.html>

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski. Tammi.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P., Suokas, M. 2011. matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Tekes

LIITE 1

Heli Myllymäki
Soukanjoentie 173
60200 Seinäjoki
050 3027 224

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

25.5 2011

TUKENA OY
Tanja Huhtanen
Palvelukodin johtaja
Muurimäentie 4
63100 KURIKKA

Opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden osastossa sosionomiksi (AMK). Teen sosionomin tutkintoon liittyen opinnäytetyötä, jonka aiheena on miten toimiva vuorovaikutussuhde kehitysvammaisen läheisten ja heidän kanssaan toimivien työntekijöiden välillä tukee ja mahdollistaa hyvän elämän palvelukodissa asuvalle kehitysvammaiselle.

Tutkimuslupaa haen opinnäytetyöhöni liittyvään lomakekyselyyn, jonka tekisin palvelukodin henkilökunnalle sekä palvelukodissa asuvien kehitysvammaisten läheisille.

Tutkimusaineiston vastaukset tulevat olemaan luottamuksellisia ja siitä ei erotu yksittäiset henkilöt.

Opinnäytetyöni on tarkoitus olla valmiina lokakuussa 2011.

Tutkimuslupahakemuksen liitteenä ovat kyselylomakkeet, joilla aion kyselyt suorittaa.

Heli Myllymäki
sosionomiopiskelija
Vaasan ammattikorkeakoulu

LIITE 2

KYSELYLOMAKE PALVELUKODISSA ASUVIEN LÄHEISILLE**Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto**

1. Millaisena koet tämänhetkisen yhteistyön palvelukodin työntekijöiden kanssa?

1. Yhteistyö toimii hyvin
2. Yhteistyö toimii melko hyvin
3. Yhteistyö ei ole toimivaa
4. Yhteistyö on erittäin huonoa

2. Onko mielestäsi läheisten ja palvelukodin työntekijöiden ajatukset kehitysvammaisen tarpeista samansuuntaiset?

1 kyllä

2 ei

3. Onko työntekijöitä helppo lähestyä kehitysvammaista koskevissa asioissa?

1 kyllä

2 ei

4. Vaikuttaako työntekijöiden ja läheisten suhteet mielestäsi kehitysvammaisen elämään palvelukodissa?

1 kyllä

2 ei

jos vastasit kyllä niin miten?

5. Mitkä seikat vaikuttavat mielestäsi siihen, että vuorovaikutus läheisten ja palvelukodin työntekijöiden välillä on toimivaa?

Valitse kolme vaihtoehtoa

1 avoimuus

2 tuttuus

3 luottamus puolin ja toisin

4 läheistenillat ja muut yhteiset tapaamiset

5 työntekijän koulutustausta

6 työntekijän persoona

7 yleinen ilmapiiri palvelukodissa

8 kehitysvammaisen haastavuus

9 jokin muu mikä? _____

6. Tunnetko kohtaavasi ristiriitoja omien toiveittesi ja palvelukodin toimintatapojen välillä?

1 kyllä

2 ei

jos vastasit kyllä, minkälaisia?

-
7. Kun vuorovaikutus läheisten ja palvelukodin työntekijöiden välillä on toimivaa, miten se mielestäsi vaikuttaa kehitysvammaisen läheisesi elämään palvelukodissa?

voit valita useamman vaihtoehdon

- 1 kehitysvammainen pystyy vaikuttamaan häntä koskeviin asioihin
 - 2 kehitysvammainen saa laadukkaampaa tukea/hoitoa
 - 3 kehitysvammainen saa tarvitsemansa tuen ja hoidon
 - 4 työntekijät jaksavat paremmin työssään, vaihtuvuus vähenee
 - 5 läheisenä pidän enemmän yhteyttä kehitysvammaiseen
 - 6 läheisenä luotan työntekijöiden ammattitaitoon ja siihen, että palvelukodissa on hyvä asua
 - 7 voin olla läheisenä mukana päättämässä palvelukodin asioita
 - 8 voin olla läheisenä mukana päättämässä kehitysvammaisen asioista
 - 9 jotenkin muuten, miten?
-

8. Kehitysvammaisen hyvä elämä, mitä ajatuksia se sinussa herättää, mitä sen mahdollistamiseen tarvitaan?

9. Vapaa sana

Kiitos vastauksestasi!

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti!

Heli Myllymäki

LIITE 3

KYSELYLOMAKE PALVELUKODIN TYÖNTEKIJÖILLE**Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto**

1. Millaisena koet tämänhetkisen yhteistyön läheisten (esim. vanhempien) ja palvelukodin työntekijöiden välillä?

1 Yhteistyö toimii hyvin

2 Yhteistyö toimii melko hyvin

3 Yhteistyö ei ole toimivaa

4 Yhteistyö on erittäin huonoa

2. Onko mielestäsi läheisten ja palvelukodin työntekijöiden ajatukset kehitysvammaisen tarpeista samansuuntaiset?

1 kyllä

2 ei

3. Onko läheisiä helppo lähestyä kehitysvammaista koskevissa asioissa?

1 kyllä

2 ei

4. Vaikuttaako läheisten ja työntekijöiden suhteet mielestäsi kehitysvammaisen elämään?

1 kyllä

2 ei

jos vastasit kyllä niin miten

5. Mitkä seikat vaikuttavat siihen, että vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa?

Valitse kolme vaihtoehtoa

- 1 avoimuus
- 2 tuttuus
- 3 luottamus puolin ja toisin
- 4 läheistenillat ja muut yhteiset tapaamiset
- 5 työntekijän koulutustausta
- 6 läheisen persoona
- 7 yleinen ilmapiiri palvelukodissa
- 8 työyhteisön sisäinen kulttuuri
- 9 kehitysvammaisen haastavuus
- 10 jokin muu mikä? _____

6. Koetko kohtaavasi työssäsi usein ristiriitoja läheisten vaatimusten ja kehitysvammaisen toiveiden välillä?

1 kyllä

2 ei

jos vastasit kyllä,
minkälaisia _____

7. Kun vuorovaikutus läheisten ja työntekijöiden välillä on toimivaa, miten se mielestäsi vaikuttaa kehitysvammaisen elämään palvelukodissa?
voit valita useamman vaihtoehdon

10. kehitysvammainen pystyy vaikuttamaan häntä koskeviin asioihin
11. kehitysvammainen saa laadukkaampaa tukea/hoitoa
12. kehitysvammainen saa tarvitsemansa tuen/hoidon
13. työntekijät jaksavat paremmin työssään, vaihtuvuus vähenee
14. läheiset pitävät enemmän yhteyttä kehitysvammaiseen
15. toimintatapoja on helppo tarvittaessa muuttaa
16. läheiset luottavat työntekijöiden ammattitaitoon, ja siihen että palvelukodissa on hyvä asua
17. työmäärä henkilökunnalla lisääntyy
18. läheinen on mukana päättämässä kehitysvammaisen asioista
19. jotenkin muuten miten? _____

Kehitysvammaisen hyvä elämä, mitä ajatuksia se herättää, mitä sen mahdollistamiseen tarvitaan?

[illegible]

Vapaa sana

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Heli